

1979 Dávid Ferenc halálának négyszázadik évfordulója. Méltó, hogy mi, késő utódai és hitbéli követői ezt az évet Dávid Ferenc emlékévének tekintsük és ennek jegyében emlékezzünk. Ő is az Isten szeretetének jóra fordító hatalmába tette le életét, hogy az utána jövő nemzedékek mint a lelki-szellemi szabadság vallásos örökösei átvehessék azt, bizonyosságául annak, hogy a HIT EMBERÉNEK legnagyobb alkotása a SZERETET, mely betölti vállalt élethivatását. Így lesz bizonyossá előttünk, követői előtt, hogy történelmünk arra készített fel minket, hogy Dávid Ferenc egyházának híveiként Isten-országát munkáljuk.

Az 1979 évi megemlékezésünket gazdagítja az a tudat, hogy amiért Dávid Ferenc életét áldozta: az ember és ember, az egyház és egyház között teljes egyenlőség, a lelkiismereti és vallásszabadság, a mai társadalmunkban, szabad hazánkban valósággá vált. Nem halt meg hát hiába dévai börtönében, hol életét tette le érettünk, mert a történelem újra felvéve azt: él Ő mibennünk megvalósult eszméinek nagyságában. Ámen.

MAJAY ENDRE

EMLÉKEZZETEK MEG

Zsid 13,7

Négyszáz évvel ezelőtt, 1579. november 15-én, Déva vára börtöncellájában mártírhalált halt a holtig tartó börtönbüntetésre ítélt lánglelkű reformátor, az ellenei által veszedelmes újítónak bélyegzett egyházalapító első püspökünk: Dávid Ferenc.

Ki volt ő? Ó, mennyit lehetne beszélni személyiségéről, harcos életéről, szelleme nagyságáról! De halála négyszáz esztendő évfordulóján hadd beszéltessem őt magát, ki a fogságban is kinyilatkoztatta erős lelkének meggyőződését: „Ha kérded mi a vétkem, miért jöttem hazám előtt gyűlöletbe? — az, hogy egy s nem három Istent tiszteltem. Kegyességem, mely az Istent nem engedte sokszorosítanom, bűnömmé lett. Hogy a részek nélküli egészet szét nem osztottam, s a végest a végtelenel összezavarni nyelvem nem bírta; hogy a szülöttet félttem az örökkévalóval fölcserélni, hogy elmémet rabbá tenni [...] nem bírtam, a megmérhetetlent, akit a mindenség befogni nem bír, egy szűznek méhébe zární átaltam; mert tagadtam, hogy Isten gyermekként sírjon, éheznek és szomjúhozók, irtózzék a fájdalomtól s rút halállal haljon meg; hogy nyelvemet vakmerőleg, tiszta lelkemet hamisat szólva beszennyezni szegyeltem, hogy az igazat kimondtam [...]. Ezek az én bűneim, ez az én istentelenségem, ezek az én boldogtalanságomnak okozói. Ezért érdemeltem büntetést, amin a késő kor bámolni fog, melyről hiszem, hogy tisztább hitet fog vallani.“ Ma, amikor első püspökünk emlékét idézzük, úgy érezzük, hogy az apostol intelmét híven betöltjük. Mert ő arra figyelmeztet: „Emlékezzetek meg a ti előljáróitokról, akik szólották néktek az Isten beszédét, és figyelmeztvén az ő életük végére, kövessétek hitüket.“

„Emlékezzetek meg a ti előljáróitokról.“ Tudósok vitatják, hogy a kor, a közszellem szüli-e az azt megfogalmazó, összefoglaló előljárót, vagy egy lánglelkű vezéregyéniség alakítja át a közszellemet, a kort? Hogy általában egyik, vagy másik elvet vallóknak van-e igazuk, vagy

pedig a közösség és egyén kölcsönhatásából halad előre a világ, azt itt nem vitatjuk. De egy tényt leszögezhetünk: Dávid Ferenc, a mi „előljárónk“, a maga személyiségével, éles elméjével, jézusi lelkületével, ember-szeretetével megelőzte korát, s oly mértékben formálta négyszáz évvel ezelőtti a kis erdélyi fejedelemség korszellemét, hogy büszkeséggel és boldog öntudattal telhetik el minden unitárius ember szíve ma is. Előljárónk volt, prófétai vezéregyéniségünk. Megalapítója és előljárója az egy-Istenű valló és Istenországát építő Unitárius Egyháznak, a vallás- és lelkiismereti szabadságot tisztelő emberi szellemnek. Előljárója a művelődésnek, hiszen századokkal előzte meg korát. „Emlékezzetek meg a ti előljáróitokról.“ — Ezt tesszük, amikor róla emlékezünk.

„Akik szólották néktek az Isten beszédét.“ Hát ha valaki az Isten beszédét szölte, az Dávid Ferenc volt. Ő volt az, aki töretlen lélekkel ment vissza a történelmi Jézushoz, és az ő tanítását törekedett tisztán tolmácsolni. Ez lett a veszte, ezért kellett rabként meghalnia Déva várában, mert az ember-Jézust találta meg a fehérruhás tanítót, aki azt hirdette: „Halljad Izrael: Az Úr, a mi Istenünk egy Úr. Szeressed azért az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből és teljes erődből... Szeresd felebarátodat, mint magadat. Nincs más ezeknél nagyobb parancsolat“ (Mk 12,29—31).

Isten beszédét szölte, melynek foglalata a jézusi evangélium. Ha ezt a beszédet megtanulták volna az akkori keresztények, ha a két jézusi főparancsolatot, „melyeknél nincs más nagyobb“, az Isten- és emberszeretetet elfogadták és gyakorolták volna, akkor Dávid Ferenc nem jut börtönbe soha.

Az evangélium követője volt, aki Báthory Kristóf fejedelem és ítélőbírái előtt Gyulafehérváron 1579 júniusában így nyilatkozott: „Igen, azt prédikáltam, hogy azon isteni tisztelet, mely az Isten ígében parancsolva nincs, Isten előtt kedves nem lehet...“ Amikor arra akarták rábírní, hogy vonja vissza tanítását, így felelt: „Azt nem teszem, mert nem szilárd férfiút, csak léha embert illet meg az egyszer kimondott szót elegendő ok nélkül visszavonni!“ „Csendesedj le!“ — mondotta Blandrata, mire az ősz, beteg püspök így felelt: „Legyen, amit Isten akar...“ Így csak az tud megnyilatkozni, aki életében az Isten beszédét szölte.

„És figyelmezzvén az ő életük végére.“ Jöjjetek, halála négyszáz éves évfordulóján figyelmezzünk élete végére. Dávid Ferenc fejedelmi utasításra fogoly saját kolozsvári otthonában. Parancs jött, hogy kemény őrizet alatt Gyulafehérvárra vigyék. A gyötrődő főpap súlyos beteg. Félholtan szekérrre tették. Csaknem az egész város könnyhullatás közt kíséerte szeretett lelkipásztorát, aki alig tudta nekik e pár búcsúszót kimondani: Isten veletek, engem többé nem láttok. Gyulafehérváron bírái és vádlói előtt vejjében nyugszik meg: „Jer, fiam, te légy mellettem. Az az Isten, akit tisztelék, és akinek igazságáért küzdök, velünk lesz.“ Nagy szorongás között, bajjal tudott a beteg férfi a fejedelmi szék közelébe jutni. A szenvedés és kimerültség miatt lábain reszketve állott. A fejedelem megszánta és széket adatott neki. „A méltóságos fejedelem láthatja, hogy beteg és testben meg van törve; kezét szélhűdés érte, nyelve szólási erejét elvette, nem tud szólni, engedtessek meg, hogy veje feleljen helyette.“ Az ítélet kimondása után átadatott a darabontoknak, hogy börtönbe vigyék. Harmadnapra rá a dévai várba vitték holtiglani fog-ságra. Déva várában mindennap közelebb jutott sírjához. Királyfalvi

István, az inas mondja a tisztartónak: Az öreg püspök odalent a börtönben egyre ezt mondogatja: „Pápák kardja, a keresztes és a halál képe, semmi sem fogja az igazságot útjában feltartóztatni.“ Déva vára komor falai között ez volt az utolsó élő hang, melyből azon nagy szellemnek még a földön-léte nyilatkozott. Meghalt 1579. november 15-én. István tisztartó vitette ki s tétette örök nyugalomra a városon kívül, egy messze ellátszó római kő mellett.

„Figyelmeztetvén az ő életük végére, kövessétek hitüket.“

Megvallom, boldog vagyok, hogy unitáriusnak születtem, és Isten jó volt velem szemben, amikor arra hívott el, hogy e hitben a Dávid Ferenc egyházában kereszteltessék meg. Boldog vagyok, hogy ennek a haladó hitnek a munkása lehetek mint a szabadelvű Unitárius Egyház lelkésze. Híveimnek is ezt tanítom: „Dávid Ferenc követője / Vagyok s leszek, amíg élek, / Az igazat kimondani / És követni nem félek! / Unitárius nevemre / Ezért büszke is leszek / S Egyházamért bárhol legyek / Mindig mindent megteszek!“

Legyetek ti is büszkék Dávid Ferencre és hitünkre. Az ő hitében higgyetek. Abban és úgy, ahogy ő hitt az egy Istenben. E verssorokban mintha őt hallanám: „Hogy mi hitem tárgya? Mi lehet? / Miért higgyek részletekben / mint millióan az emberek? / Az Egészben hiszek, / Mely Egy / Abban, ami magába olvaszt mindent, / Ami igaz, jó és szép: / Abszolútum ... / A legjobb, a legszebb, a legigazabb, / Kiben érdemes hinni, / Ki megaranyozza hitemet a hitben, / Megmutatván naponta, hogy / Más / ökövé / nincsen ... / ... Isten! —“

Jöjjetek, „Emlékezzetek meg a ti előjáróitokról, akik szólották néktek az Isten beszédét, és figyelmeztetvén az ő életük végére, kövessétek hitüket.“ Ámen.*

Dr. SZABÓ ÁRPÁD

VILÁGOSSÁGBAN ÉLŐ EMBER

1Jn 1,5

A világ tele van szépséggel, de minden szépség között legszebb a világosság. Ami egyéb szépséget találunk égen és földön, mindaz a világosság fényében jut el a lelkünkig, hogy gyönyörködni tudjunk benne. A világosság az élet forrása, nélküle elpusztulna minden, ami él, s temetője lenne a sötétség.

Am nemcsak a természetben szép a világosság, s nemcsak ott jelenti az életet. A szellemi élet terén is a világosság az, ami a szépséget jelenti. Milyen szép, mikor a szellem, az értelem világossága titkokat, rejtett törvényeket fedez fel s új utakat nyit meg az emberi boldogulás felé. És szép ez a világosság akkor is, amikor gyönyörködtet szóban, színben, formában, mozdulatban, amikor gyógyít, utat mutat, vagy amikor nyugtat és vigasztal.

És csodálatos a világosság akkor, amikor a lélekben gyúl lángra, s prófétákat, apostolokat ad az emberiségnek. Ilyenkor művel a hit csodákat: a sánták járnak, a vakok látnak, s a némák beszélni tudnak. Is-

---

* A beszéd Jakab Elek *Dávid Ferenc emléke* c. műve felhasználásával készült.